

PRIMA TRADUCERE A BIBLIEI ÎNTR-O LIMBĂ BARBARĂ – TRADUCEREA GOTICĂ A LUI ULFILAS

THE FIRST TRANSLATION OF THE BIBLE IN A BARBAR LANGUAGE – THE GOTHIC TRANSLATION OF ULFILAS

Traian ALDEA

Institut Teologic Adventist Cernica

Email: pastortraianaldea@yahoo.com

Abstract

The Goths are one of the first migration peoples who penetreated on the Roman Imperial. On year 310 AD was born Ulfilas, from the peoples who was taken as slaves from Capadochia. He was send on Constantinopol until his childhood and educated as a Cristian man. After his ordained as bishop on 341 by Eusebius of Nicomedia he returned în Dacia between his goths. He converted many of them, sufered religios persecution and need to move on other part. Until to the end of his life he was happy to see all the goths converted to Cristian faith. For them he translated all the Bible în gothish language in the middle of the IV century. Parts of his translation are remained în a copy, Codex Argenteus, who was writen in 520 for the goth king Theodoric the Great. This Codes are now în the library of University of Uppsala in Sweden.

Cuvinte cheie: Biblia, traducere, misionar, creștinism, arianism, got, codex.

Key words: The Bible, translation, misioner, christianism, arianism, goth, codex.

Goții sunt unul dintre primele popoare barbare care vor ataca Imperiul Roman. Ei se stabilesc în nordul Mării Negre, în stepele Ucrainei de astăzi, pe cursurile Nistrului, Bugului și Prutului. De aici atacă Imperiul în repetate rânduri, pe mare și pe uscat în anii 263-278. Din aceste incursiuni se retrăgeau în zonele lor cu pradă de război și mulți sclavi. Printre acești sclavi, luați în jurul anului 264 din Capadochia, au fost și bunicii (strămoșii) lui Ulfila.

La începutul sec. IV gotii nu mai sunt așa de activi în incursiunile lor, dar spre sfârșitul secolului, îngroziți și împinși de huni, se fortifică pe linia dintre Prut și Siret, unde construiesc un mare șanț de apărare, iar apoi se retrag la poalele Carpaților, în zona Buzăului și în toată Câmpia Română.

Goții intră în sfera de activitate a misionarilor creștini, care reușesc să-i creștineze, dar în ramura ariană, eretică, a creștinismului primar. În centrul acestor activități religioase se va găsi Ulfila, preot, episcop și traducător, personaj de o mare valoare și activitate cultural-religioasă din secolul IV.

Ulfilas, în transcriere latină și Wulfila (micul lup) în transcriere gotică, este nepotul unor greci din Capadochia care au fost luați sclavi în anul 264 și au locuit într-o colonie greacă de pe teritoriul got. Ulfila s-a născut în jurul datei de 310 și a trăit până în 383 fiind martor ocular la una din cele mai crâncene dispute teologice din antichitate – arianismul. Unii susțin că era pe jumătate got iar în tinerețe a fost trimis la Constantinopol. Aici și-a însușit o vastă cultură, mai ales religioasă. A fost hirotonit ca episcop de către Eusebiu al Nicomediei în anul 341 și trimis ca misionar înapoi printre goți. Surse clasice spun că Ulfilas vorbea trei limbi: greacă, latină și gotică.

Ulfila s-a întors în Dacia, unde a lucrat timp de 40 de ani printre goți. Datorită convertirilor în masă la creștinism, el și turma sa au fost persecutați, (350) probabil de către Atanaric și obține permisiunea împăratului Constantius II să se așeze cu goții convertiți la creștinismul arian în Moesia, lângă Nicopole, în Bulgaria de nord. Va continua activitatea misionară printre goții de la nord de Dunăre, deoarece în 370 are loc o nouă persecuție și un nou val de goți-creștini primesc

permisiunea să vină în imperiu. La scurt timp și șeful got Athanaric se va converti, ceea ce înseamnă că toți goții au primit creștinismul.

Ulfilas a creat Biserica națională gotică, înzestrând-o cu Biblia, cu liturghia și cu conceptele ariane, care a creat o ruptură cu Imperiul Roman. Datorită vastei sale activități, Philostargius îl numește „apostol al goților, traducător al Bibliei și inventator de alfabet. A tradus toate cărțile Scripturii, cu excepția Cărilor Împăraților, pe care le-a omis, deoarece ele prezintă în principal descrierea campaniilor militare, iar goții, care erau porniți pe război, era mult mai important să fie temperați de aceste pasiuni războinice”.

Ulfula a fost nevoit să inventeze un nou alfabet, bazat pe cel grec, care să înlocuiască un vechi alfabet got, numit alfabetul runic. Biblia lui Ulfula este cea mai veche și singura lucrare scrisă și păstrată în limba gotică. Ea s-a pierdut în cea mai mare parte, găsindu-se doar câteva capitole din V.T. dar din N.T. a rămas o copie a ei, realizată în anul 520 și cunoscută sub numele de Codex Argenteus.

Nu cunoaștem decât foarte puține lucruri despre efectele Bibliei lui Ulfula. Ceea ce este demn de remarcat este faptul că la granițele Împereiului Roman, pe teritoriul Daciei, într-o zonă foarte agitată de invaziile barbare, are loc o lucrare de o deosebită valoare și importanță, traducerea Bibliei. Astfel de lucrări sunt foarte grele, cer mult timp, o muncă imensă și cunoștințe foarte mari în ambele limbi. În perioada respectivă, marii teologi creștini erau preocupați de problemele cristologice, disputa ariană despre natura lui Isus Hristos fiind primordială. Marii teologi ai secolului: Ioan gură de Aur, Atanasie cel Mare din Alexandria, capetele capadochiene; Vasile cel Mare, Grigore de Nazian și Grigore cel Mare își irosesc toate forțele în dispute și concilii.

Ulfula are forța și resursele necesare să folosească cei mai buni ani ai vieții sale pentru a traduce Biblia în limba goților. Lucrul acesta ne spune mult despre viziunea și crezul său. El era un misionar convins, știind că cea mai bună cale pentru iluminarea și creștinarea unui popor este Biblia însăși. El devine un pionier, trăind la granița dintre civilizații, a fost liber de prejudecăți și face prima traducere într-o limbă barbară, socotită necultă, nedemnă pentru traducerea Bibliei. Trebuie ca Ulfula să fi fost animat de profunde sentimente de dragoste pentru Dumnezeu și pentru goți ca să întreprindă o astfel de lucrare, ținând cont că nu exista nici un dicționar grec-got și nici alte cărți pe care să le consulte. Patriarhul Dositei al Ierusalimului, scria în predoslovenia sa: „Și de vreme ce Ulfulas, episcopul goților, iaste lăudat că pre vremea lui Valendian au talmăcit unile părți ale Sfintei Scripturi spre limba lor, ca să întărească oamenii neamului său den pâinea cea vie a învățaturii duhului...”

Ulfula a fost și un bun diplomat, crescut în jurul marelui Eusebiu al Nicomediei, duhovnicul împăratului, a învățat că trebuie să țină cont de voința suveranului și trebuie să se asigure de protecția acestuia. Astfel el rămâne un prieten al romanilor, chiar dacă se întoarce printre goți și reușește să obțină un permis de colonizare în interiorul granițelor romane de la sud de Dunăre. Se poate vedea că apartenența la creștinism rezolva multe probleme politice.

Codex Argenteus este unul dintre cele mai frumoase și mai valoroase codexuri de Biblei. Este scris pe cel mai fin pergament, realizat din pieile vițelilor nou născuți sau stârpiți. După ce au fost bine tăbăcite, au fost vopsite în purpuriu cu pigmenți vegetali. Scrierea este realizată cu cerneală argintie, în cea mai mare parte și aurie pe ici pe colo. La subsolul paginii sunt patru coloane care indică ce evanghelie este în derulare, după modelul cărților lui Eusebiu. Literele sunt unciale, deosebit de frumoase și precise, dând impresia că sunt litere de tipar. Se pare că au fost doi scribi care au scris cele patru evanghelii care s-au păstrat din acest codex. A fost fotografiat în 1928 iar după acele filme acum se poate vedea pe internet forma digitală a acestui codex [1-8].

Codex Argenteus a fost descoperit în sec. XVI în librăria mănăstirii benedictine din Werden-Essen și a devenit proprietatea împăratului habsburgic Rudolf II. În ultimul an al Războiului de 30 de ani, în iulie 1648, în timpul ocupației suedeze a orașului Praga, codexul a fost luat ca pradă de război și dus în Suedia. După o scurtă peripeție prin Olanda, va ajunge la biblioteca universității din Uppsala, unde este și în prezent. Codexul avea 336 de pagini la origine, dar acum are doar 187 de pagini. A fost scris la Ravena sau la Brescia, în anul 520 pentru regele got Teodoric cel Mare.

Concluzii

Activitatea misionară din primele secole de după Hristos nu s-a restrâns doar la granițele Imperiului Roman, ea trecând peste acestea și la popoarele barbare și migratoare. Pentru aceasta au fost bărbați care au tradus Biblia în limbile respective, realizând astfel o mare lucrare culturală. Ulfilas este primul misionar creștin care traduce Biblia în limba unui popor barbar și migrator, goții, iar acest fapt se realizează pe teritoriul țării noastre. Vastele sale cunoștințe lingvistice, abilitatea diplomatică au fost susținute de dragostea lui Hristos de a duce Evanghelia la toate popoarele (Matei 24,14). Ulfilas va rămâne un model încurajator pentru mulți alți misionari și traducători, care vor continua această lucrare în secolele următoare cu alte limbi și alte popoare. Pe drept, Ulfilas merită titlul de onoare, pe care anticii i l-au atribuit: „apostolul goților”. Ne bucură faptul că pe teritoriul țării noastre, în vremuri atât de tulburi și frământate, s-a putut realiza o lucrare atât de măreață și frumoasă.

Bibliografie:

1. Catholic Enciclopedia, *Ulfilas*
2. Encyclopædia Britannicã, *Ulfilas – bishop of the Goths*
3. Encyclopædia Wikipedia. Org. Wiki. Ulfilas
4. Dositeu, *Predoslovenie la Biblia, adecã Dumnezeiasca Scripturã*, Editura Institutului Biblic și de Misiune a Bisericii Ortodoxe Române, București – 1988. p. XXXI
5. Jacques de Goff, *Civilizația occidentului medieval*, Editura Științifică, București 1970, p. 61
6. Philostorgius, *Hist. Eccl. II. 5*
7. Schaff Philip, “Ulphilas”, *Religious Encyclopedia or Dictionary of Biblical, Historical, Doctrinal and Practical Theology*, Toronto 1894, 3 rd.edn. Vol. 4, p. 2416
8. Xenopol, *Istoria română în Dacia Traiană*, Editura Științifică și Enciclopedică, București 1985 vol. I. p. 250